

Koncept značajnosti i rizik u reviziji

Miroslavić, Valentina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **RRiF College of Financial Management / RRiF Visoka škola za financijski menadžment**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:198:578704>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Final Examination Papers University of Applied Sciences RRiF - Final Examination Papers and Diploma Papers](#)

RRiF VISOKA ŠKOLA ZA FINANCIJSKI MENADŽMENT U ZAGREBU
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ RAČUNOVODSTVO I FINANCIJE

Valentina Miroslavić

ZAVRŠNI RAD

KONCEPT ZNAČAJNOSTI I RIZIKA U REVIZIJI

Zagreb, 2018.

RRiF VISOKA ŠKOLA ZA FINANCIJSKI MENADŽMENT U ZAGREBU

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ RAČUNOVODSTVO I FINANCije

ZAVRŠNI RAD

KONCEPT ZNAČAJNOSTI I RIZIKA U REVIZIJI

Ime i prezime studenta: Valentina Miroslavić

Matični broj studenta: 424/15- I

Mentor: Anamarija Wagner, dipl. oec., predavač

Zagreb, 2018.

Zahvala

Veliko hvala, mentorici Anamariji Wagner, dipl.oec. na pomoći oko izbora literature, sugestijama, strpljenju, uloženom vremenu i riječima podrške tijekom pisanja ovog rada.

Svim profesorima RRiF Visoke škole, koje osobno smatram vrhunskim stručnjacima, zahvaljujem na stečenim znanjima, suradnji i ugodnom boravku.

Na kraju, ali nikako manje važno, zahvaljujem se svojoj obitelji na strpljenju, moralnoj i financijskoj podršci, te ukazanom povjerenju, jer bez njih ovo ne bi bilo moguće.

Koncept značajnosti i rizika u reviziji

Sažetak:

Tema ovog rada je Koncept značajnosti i rizika u reviziji. U prvom dijelu rada objašnjen je pojam koncepta značajnosti, kako se utvrđuje značajnost kod planiranja revizije, na kojim razinama i u kojim slučajevima je potrebno izmijeniti značajnost u tijeku revizije. Objašnjeno je i slikovno prikazano što znači kvalitativna, a što kvantitativna značajnost, te kako one utječu na određivanje značajnosti. Primjena koncepta značajnosti prikazana je i na primjeru poslovnog subjekta Meri d.o.o. u tri koraka, gdje je autor iznio i svoje zaključke. Drugi dio rada bavi se revizijskim rizicima, te su obrađeni revizijski rizici i objašnjena je povezanost revizijskih rizika, koncepta značajnosti i revizijskih dokaza. Također je navedeno koje su prednosti revizije temeljene na riziku, te kako se utvrđuje potpunost plana revizije.

Ključne riječi:

Koncept značajnosti, Kvalitativna i kvantitativna značajnost, Inherentni rizik, Kontrolni rizik, Revizijski rizik, Procjena rizika

The concept of materiality and risk in audit

Abstract:

The topic of this paper is the Concept of materiality and risk in audit. The first part of the paper explains the concept of materiality, how important is the audit planning, what levels and in which cases it is necessary to change the materiality of the audit. It is also explained in words and with the picture, meaning of qualitative and quantitative materiality and how they affect the determination of materiality. The application of the materiality concept is also shown in the example of the business entity Meri d.o.o. in three steps, where the author made his own conclusions.

The second part of the paper deals with audit risks. The author discussed about audit risks and the connection between audit risks, the concept of materiality and audit evidence. It is also indicated the benefits of risk-based auditing and how the completeness of the audit plan is determined.

Key words:

Concept of materiality, Qualitative and quantitative materiality, Inherent risk, Control risk, Audit risk, Risk assessment

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. POJAM I ZNAČAJ REVIZIJE	2
3. MEĐUNARODNI REVIZIJSKI STANDARD 320 (MREVS)	4
4. UTVRĐIVANJE ZNAČAJNOSTI KOD PLANIRANJA REVIZIJE.....	5
4.1. Upotreba mjerila u utvrđivanju značajnosti za financijske izvještaje kao cjelinu	5
4.2. Razina/e značajnosti za određene klase transakcija, stanja računa i objava	6
5. POJAM ZNAČAJNOSTI	7
5.1. Značajnost na razini izvještaja	7
5.2. Značajnost za provedbu	9
5.3. Kvantitativna i kvalitativna značajnost	10
5.4. Određivanje razine značajnosti i primjena u revizijskom angažmanu	13
5.4.1. Svrha	13
5.4.2. Temelj za izračun.....	13
5.4.3. Aproximativno pravilo (za korištenje kao polazište).....	14
5.4.4. Primjena u reviziji.....	14
5.4.5. Izmjene tijekom revizije.....	14
6. PRIMJENA KONCEPTA ZNAČAJNOSTI NA PRIMJERU POSLOVNOG SUBJEKTA MERI D.O.O.	16
6.1. Određivanje početne procjene značajnosti	16
6.2. Raspored početne procjene značajnosti.....	17
6.3. Procjena vjerojatne pogreške i usporedba sa značajnosti.....	23

7. POJAM I VRSTE REVIZIJSKIH RIZIKA.....	24
8. MEĐUNARODNI REVIZIJSKI STANDARD 315 (MREVS)	26
9. PROCJENA RIZIKA	28
9.1. Upiti menadžmentu	29
9.2. Prednosti revizije temeljene na riziku.....	30
9.2.1. Vremenska fleksibilnost rada	30
9.2.2. Fokus revizijskog tima na ključna područja.....	30
9.2.3. Revizijski postupci fokusirani na specifične rizike.....	30
9.2.4. Razumijevanje interne kontrole	30
9.2.5. Pravodobno priopćavanje menadžmentu o važnim pitanjima.....	31
10. POVEZANOST REVIZIJSKIH RIZIKA, KONCEPTA ZNAČAJANOSTI I REVIZIJSKIH DOKAZA	32
11. PLAN REVIZIJE PRIMJEREN PROCIJENJENIM RIZICIMA	36
11.1. Primjeri opsega i vrste revizijskih postupaka za potraživanja s različitim razinama procijenjenog rizika.....	39
11.1.1. Potraživanja s niskom razinom procijenjenog rizika	39
11.1.2. Potraživanja sa umjerenom razinom procijenjenog rizika	39
11.1.3. Potraživanja s visokom razinom procijenjenog rizika	39
12. UTVRĐIVANJE POTPUNOSTI PLANA REVIZIJE	40
13. ZAKLJUČAK	41
14. LITERATURA.....	43
15. POPIS SLIKA I TABLICA	44

1. UVOD

Ovim radom autor će prikazati i objasniti koncept značajnosti i njegovu primjenu, te revizijske rizike.

Na samom početku revizije revizori se moraju upoznati s poslovanjem klijenta, okruženjem u kojem posluje, djelatnosti i ostalim čimbenicima, te napraviti plan revizije kako bi si olakšali otkrivanje rizika, njihovu procjenu te kako bi mogli odrediti značajnost za financijske izvještaje koje revidiraju, a sve s ciljem donošenja odgovarajućeg revizorskog mišljenja.

Tri su temeljna koncepta revizije: značajnost, revizijski rizik i revizijski dokazi. U ovome radu autor će prikazati kako i na koji način spomenute komponente utječu jedna na drugu, te će detaljno obraditi razine značajnosti za financijske izvještaje i transakcije, stanja računa i objave, te značajnost za provedbu. Izložiti će i objasniti kvalitativnu i kvantitativnu značajnost. Spomenuti će i normativno uređenje tih područja, te će pojasniti povezanost koncepta značajnosti, revizijskih rizika i revizijskih dokaza.

Na primjeru poslovnog subjekta će u tri koraka prikazati i pojasniti određivanje početne procjene značajnosti, kako se po procjeni ta značajnost raspoređuje, te procjenu vjerojatne pogreške i usporedbu sa značajnosti.

Vežano za rizike, autor će pojasniti revizijske rizike, što utječe na njih i kako se određuje detekcijski rizik, te koje su prednosti revizije koja se temelji na riziku i kako su povezani revizijski rizici. Na kraju rada autor će dati zaključak.

2. POJAM I ZNAČAJ REVIZIJE

Riječ revizija potječe od latinske riječi „revidere“ što znači ponovno vidjeti, a revizija predstavlja upravo naknadni pregled i preispitivanje poslovnih procesa. U engleskom govornom području za reviziju se koristi riječ audit. Riječ audit također potječe od latinske riječi „audire“, a znači slušati. Naime, na samim počecima revizije, revizor je reviziju obavljao upravo slušanjem usmenog izvještaja obveznika revizije. Danas se revizija obavlja drugačije, ali je izraz zadržan.

Među brojnim definicijama revizije, autor je odabrao onu iz Zakona o reviziji: „Revizija financijskih izvještaja je provjera i ocjenjivanje godišnjih financijskih izvještaja i godišnjih konsolidiranih financijskih izvještaja i drugih financijskih izvještaja te podataka i metoda korištenih prilikom njihova sastavljanja i na temelju toga, davanje neovisnog stručnog mišljenja o tome prikazuju li financijski izvještaji u svim značajnim odrednicama istinit i fer prikaz financijskog položaja i uspješnosti poslovanja te novčanih tokova u skladu s primjenjivim okvirom financijskog izvještavanja ili, ako je to primjenjivo, jesu li financijski izvještaji u skladu s propisima.“¹

Korisnici financijskih izvještaja i revizorovog izvješća su u prvom redu vlasnici društva koji žele provjeriti je li menadžment poštivao zakonsku regulativu i računovodstvene politike u sastavljanju financijskih izvještaja, te postoje li malverzacije i prijevare koje bi išle na štetu vlasnicima štiteći tako svoj interes. Zbog mogućnosti krivog shvaćanja, ovdje je važno napomenuti da svrha revizije i zadatak revizora nije pronalaziti prijevare, nego revizijskim procedurama provjeriti da uprava društva nije uključena u prijevarene radnje, te da nema saznanja o prijevarnim radnjama. Ako bi revizor tijekom revizije, otkrio prijevarene radnje njih je obavezan prijaviti nadležnim organima i na taj način zaštititi korisnike financijskih izvještaja. Nadalje, korisnici financijskih izvještaja i revizorovog izvješća jesu kreditori i investitori kojima je važno da su ta izvješća pouzdana, odnosno istinito i fer prikazana da bi mogli procijeniti opravdanost ulaganja u neko društvo i donijeti ispravnu poslovnu odluku. Poslovni partneri su korisnici kojima je važna ocjena boniteta društva s kojim planiraju uspostaviti poslovnu vezu. Kao korisnici financijskih izvještaja i revizorovog izvješća

¹Zakon o reviziji, (Narodne novine br. 127/17), čl. 4., st. 2.

pojavljaju se još država i opća javnost kojima nije ništa manje važno da su financijski izvještaji istinito i fer prikazani: državi zbog eventualnih davanja koja društvo ima, a općoj javnosti su važni financijski izvještaji, jer veliki dio javnosti ostvaruje svoje interese u tim društvima, pogotovo ako se radi o društvima od javnog interesa kao npr. banke, osiguravajuća društva itd. Korisnicima financijskih izvještaja je informacija značajna ukoliko ista utječe pri donošenju ekonomske odluke na temelju tih izvještaja. Na primjer, u financijskim izvještajima društva obveze su značajno pogrešno iskazane (podcijenjene su), a korisnik želi kupiti dionice tog društva. Korisnik će u tom slučaju temeljem krivih informacija donijeti krivu ekonomsku odluku. Stoga je vrlo važno da revizor značajnost odnosno materijalnost procijeni na način da svota pogrešaka ne može utjecati na poslovne odluke korisnika financijskih izvještaja. Važno je naglasiti da je iskustvo revizora presudno jer se procjena značajnosti (materijalnosti) temelji u prvom redu na profesionalnoj prosudbi revizora.

3. MEĐUNARODNI REVIZIJSKI STANDARD 320 (MRevS)

Međunarodni revizijski standard 320 (dalje MRevS 320), propisuje revizorovu odgovornost u primjeni koncepta značajnosti kod planiranja i obavljanja revizije financijskih izvještaja.

„Okviri financijskog izvještavanja često razmatraju koncept značajnosti u kontekstu sastavljanja i prezentiranja financijskih izvještaja. Iako okviri financijskog izvještavanja mogu razmatrati značajnost s različitim značenjem, oni najčešće objašnjavaju da se:

- za pogrešne prikaze, uključujući ispuštanja, smatra da su značajni ako se može razumno očekivati da oni, pojedinačno ili u zbroju, mogu utjecati na poslovne odluke korisnika donijete na osnovi financijskih izvještaja;
- prosudbe o značajnosti stvaraju u kontekstu okružujućih okolnosti i na njih utječe veličina ili vrsta pogrešnog prikaza ili njihova kombinacija; i
- prosudbe o pitanjima koja su značajna korisnicima financijskih izvještaja temelje na razmatranju zajedničkih potreba za financijskim informacijama korisnika grupe.“²

Nadalje, MRevS 320 određuje da revizor primjenjuje koncept značajnosti i u planiranju i u obavljanju revizije, i pri ocjenjivanju učinaka pogrešnih prikaza otkrivenih u reviziji i neispravljenih pogrešnih prikazivanja, ako ih ima, na financijske izvještaje i pri formiranju mišljenja u revizorovu izvješću. Način na koji revizor primjenjuje koncept značajnosti prikazan je u nastavku rada.

² Međunarodni revizijski standard 320, (2009). Zagreb: Hrvatska revizorska komora, str. 314.

4. UTVRĐIVANJE ZNAČAJNOSTI KOD PLANIRANJA REVIZIJE

Prilikom odabira opće strategije revizije, revizor određuje značajnost za financijske izvještaje kao cjelinu. Ako je potrebno, odnosno ako postoje jedna ili više određenih klasa transakcija, stanja računa i objava, a za koje je razumno očekivati da će pogrešni prikazi svota manjih od svote značajnosti za financijske izvještaje kao cjelinu utjecati na pogrešne ekonomske odluke korisnika, revizor će odrediti razinu ili razine značajnosti koje će primijeniti na te određene klase transakcija, stanja računa i objava. U svrhu procjenjivanja rizika značajnog pogrešnog prikazivanja, te utvrđivanja vrste, vremenskog rasporeda i obujma daljnjih revizijskih postupaka revizor određuje značajnost za provedbu.

Vežano za izmjene s napredovanjem revizije, ako revizor u tijeku revizije dođe do informacija koje bi uzrokovale početno određenje različite svote ili različitih svota revizor će izmijeniti značajnost za financijske izvještaje kao cjelinu (te, ako je primjenjivo, razinu ili razine značajnosti za određene klase transakcija, stanja računa i objava). To znači da revizor treba u tijeku revizije kontinuirano ažurirati izračune značajnosti, naročito ako dođe do novih informacija vezano za izračun značajnosti.

4.1. Upotreba mjerila u utvrđivanju značajnosti za financijske izvještaje kao cjelinu

Revizor za utvrđivanje značajnosti mora uključiti dostatne i primjerene revizijske dokaze. Često se na odabrano mjerilo, kao npr. prihod ili dobit, kao na početnu točku kod utvrđivanja značajnosti za financijske izvještaje kao cjelinu primjenjuje postotak. Faktori koji mogu utjecati na prepoznavanje primjerenog pravila mogu uključivati:

- elemente financijskih izvještaja (npr. imovina, obveze, prihodi, rashodi)
- stavke na koje je usmjerena pažnja korisnika financijskih izvještaja (npr. financijska uspješnost subjekta, pa se korisnici fokusiraju na profit i prihode)
- vrsta i životni vijek subjekta, gospodarsko okruženje poslovanja subjekta, te djelatnost u kojoj posluje
- struktura vlasništva subjekta i načine financiranja.

Ovisno o okolnostima subjekta, primjerena mjerila se razlikuju, a mogu uključivati kategorije dobiti prije poreza, ukupne prihode, bruto dobit, ukupne rashode, ukupnu glavniciu ili vrijednost neto imovine.

4.2. Razina/e značajnosti za određene klase transakcija, stanja računa i objava

Činjenice koje mogu upućivati na postojanje jedne ili više određenih klasa transakcija, stanja računa ili objava za koje je razumno očekivati da će prikazi manjih svota od svote značajnosti za financijske izvještaje kao cjeline, utjecati na ekonomske odluke korisnika financijskih izvještaja uključuju:

- utjecaj zakona, regulative ili okvira financijskog izvještavanja na korisnikova očekivanja u vezi s mjerenjem ili objavljivanjem (npr. transakcije s povezanim strankama, nagrađivanje menadžmenta i sl.)
- ključne objave u vezi s djelatnosti u kojoj subjekt posluje (npr. troškovi istraživanja i razvoja IT kompanije)
- pozornost na određeni dio poslovanja subjekta, a isti je posebno objavljen u financijskim izvještajima (npr. novo stjecanje).

5. POJAM ZNAČAJNOSTI

„Značajnost se odnosi na značajnost podataka iz financijskih izvještaja za ekonomske odluke koje korisnici donose na temelju financijskih izvještaja. Koncept značajnosti polazi od pretpostavke da su neka pitanja, bilo pojedinačno ili skupno, važna osobama koje na temelju financijskih izvještaja donose ekonomsku odluku.“³

Iz gore navedenog autor zaključuje da je koncept značajnosti važna onim korisnicima financijskih izvještaja koji planiraju uložiti u poslovni subjekt kao partneri, kupiti poslovni subjekt, poslovati s određenim poslovnim subjektom i sl., te ako bi došlo do značajnog pogrešnog prikazivanja u financijskim izvještajima ono bi vjerojatno izazvalo pogrešne poslovne odluke korisnika.

Koncept značajnosti primjenjuje se kod procjene revizora o veličini ili vrsti pogrešno iskazane informacije u financijskim izvještajima. Pogrešna prikazivanja mogu nastati iz više razloga, a neki od njih su odstupanje od okvira financijskog izvještavanja, prijevare zaposlenika ili menadžmenta, uslijed netočnih računovodstvenih procjena, loših i nepotpunih računovodstvenih politika, pogrešaka prilikom prikupljanja i obrade podataka, neprimjerena ili neovlaštena knjiženja, pogreške u procjenama, pogreške u fer vrijednostima, pogrešaka i prijevara tijekom sastavljanja financijskih izvještaja itd. Sama prosudba o tome što je značajno da bi informacije bile realne i objektivne ostavljena je profesionalnoj prosudbi revizora. Revizorova procjena značajnosti temeljiti će se na procjeni iznosa pogrešaka koje bi mogle utjecati na poslovne odluke korisnika financijskih izvještaja subjekta.

5.1. Značajnost na razini izvještaja

Revizorova je obveza i odgovornost procijeniti svotu pogrešaka koja može utjecati na odluku korisnika, te smanjiti vjerojatnost pogrešnog prikazivanja na odgovarajuću nisku razinu. Sukladno navedenom revizor će odrediti razinu značajnosti za financijske izvještaje kao cjelinu (sveukupna značajnost), te razinu značajnosti za određene transakcije, stanja računa

³Vodič za korištenje MRevS-a u revizijama malih i srednjih subjekata, 1. svezak – Ključni koncepti, Treće izdanje, (2013). Zagreb: Hrvatska revizorska komora, str. 88.

i objava (posebna značajnost) kod kojih je razumno očekivati da svote manje od svote značajnosti za financijske izvještaje kao cjelinu mogu utjecati na ekonomsku odluku korisnika. Iako nema strogo propisanih smjernica za izračun značajnosti, postoje neke okvirne veličine iz prakse kojima se revizori rukovode kada je u pitanju procjena značajnosti na razini financijskih izvještaja. Uobičajeni izračun materijalnosti na razini izvještaja je izražena u postotku od imovine, dobiti i sl. U praksi to izgleda ovako:

- od dobiti prije oporezivanja uobičajeno se uzima 5-10%, uz uvjet da je dobit konstantna
- od ukupnih prihoda uzima se 0,5-1%, što je najčešći kriterij za društva koja ostvaruju gubitak na kraju poslovne godine ili neprofitne organizacije jer nemaju dobiti
- od ukupne imovine 1-2%, ali taj se kriterij rijetko koristi.

Uz pretpostavku da subjekt stabilno posluje niz godina, te da nema velikih odstupanja u dobiti, autor će kao kriterij za izračun materijalnosti koristiti dobit prije oporezivanja. Primjer izračuna prikazan je niže u tablici 1.

Tablica 1. Izračun značajnosti na temelju kriterija dobiti prije oporezivanja

KRITERIJ	SVOTA %	5%	10%
Dobit prije oporezivanja	1.000.000	50.000	100.000

Izvor: A. Wagner, dipl.oec., skripta 1.Uvod u reviziju

Prema izračunu u tablici, ako revizor pronade pogrešku u svoti 30.000 kn, on neće izvještavati o tome u izvještaju, jer se smatra nematerijalnom pogreškom, te je dovoljno obavijestiti Upravu i tražiti da isprave pogreške. Ako pronađena pogreška iznosi 65.000 kn revizor može, ali i ne mora izvještavati o tome u izvještaju ukoliko je društvo stabilno, a odluku o tome donijeti će temeljem procjene rizika. Ako je svota pronađene pogreške 130.000 kn, revizorova obveza je o tome izvijestiti u izvještaju, te dati modificirano mišljenje ili se čak suzdržati od mišljenja. Na osnovu navedenog možemo zaključiti da pogreške između 5% i 10% zahtijevaju profesionalnu prosudbu revizora u svakom pojedinom slučaju pri određivanju značajnosti.

5.2. Značajnost za provedbu

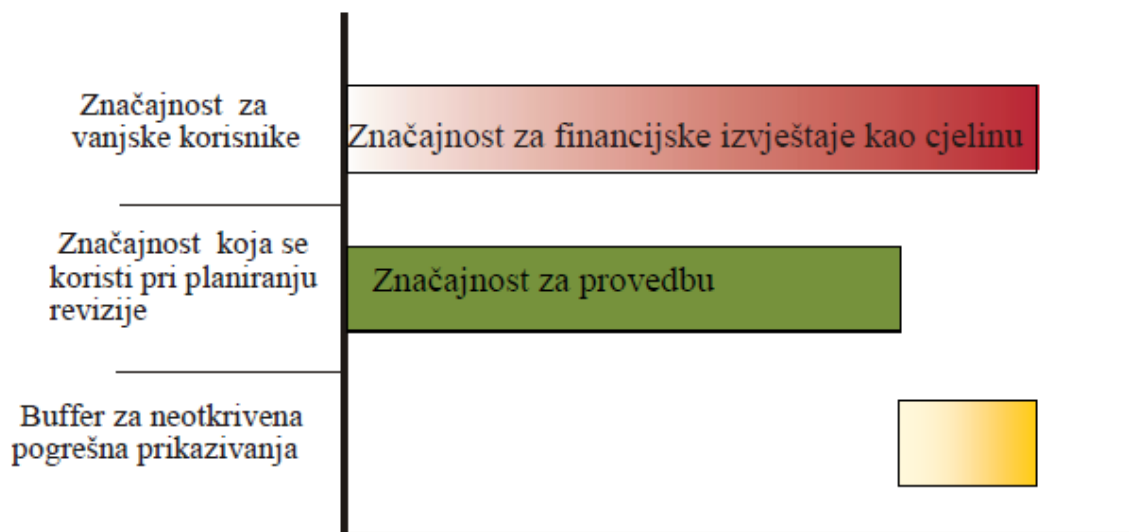
Osim određivanja razine značajnosti za financijske izvještaje kao cjeline i razine značajnosti određenih transakcija, stanja računa i objava, revizor određuje značajnost za provedbu. Značajnost za provedbu utvrđuje se u svoti nižoj od svote značajnosti za financijske izvještaje kao cjeline, a određuje se da bi se vjerojatnost zbrojenih neispravljenih ili neotkrivenih pogrešnih prikazivanja smanjila na prihvatljivo nisku razinu kako ne bi prešla značajnost za financijske izvještaje kao cjeline. Značajnost za provedbu revizor može odrediti i za određene transakcije, stanja računa i objave ili će ako je primjenjivo koristiti svotu značajnosti za provedbu određenu za financijske izvještaje kao cjeline. Svrha značajnosti za provedbu je osigurati sigurnosni okvir ili *buffer* za moguća neotkrivena pogrešna prikazivanja ili prijevare za različita područja financijskih izvještaja. Zbog nižih svota značajnosti one omogućuju sigurnosni okvir između značajnosti za provedbu i značajnosti za financijske izvještaje kao cjeline. Primjerice, revizor za izračun značajnosti za provedbu može odrediti raspon između 60 – 85%:

- 60% od značajnosti za financijske izvještaje kao cjelinu, gdje postoji veći rizik značajnog pogrešnog prikazivanja, i
- 85% značajnosti za financijske izvještaje kao cjeline, gdje je nizak rizik značajnog pogrešnog prikazivanja.

Na podacima iz prethodnog primjera, ako je 5% dobiti prije oporezivanja kriterij značajnosti za financijske izvještaje u cjelini, onda bi značajnost za provedbu prema navedenom kriteriju iznosila 3% - 4.25% dobiti prije oporezivanja, odnosno u iznosima od 30.000 – 42.500 kn. Revizor na temelju izračuna može odlučiti da će značajnost za provedbu biti svota 35.000 kn, što mu ostavlja sigurnosni prostor ili *buffer* u iznosu 15.000 kn (50.000 kn – 35.000kn) za sva moguća neotkrivena pogrešna prikazivanja.

U nastavku je slikovni prikaz značajnosti i *buffera*.

Slika 1. Prikaz značajnosti i *buffera*

Izvor: Vodič za korištenje MRevS-a u revizijama malih i srednjih subjekata, 1. svezak – Ključni koncepti, Treće izdanje, (2013). Zagreb: Hrvatska revizorska komora, str. 95.

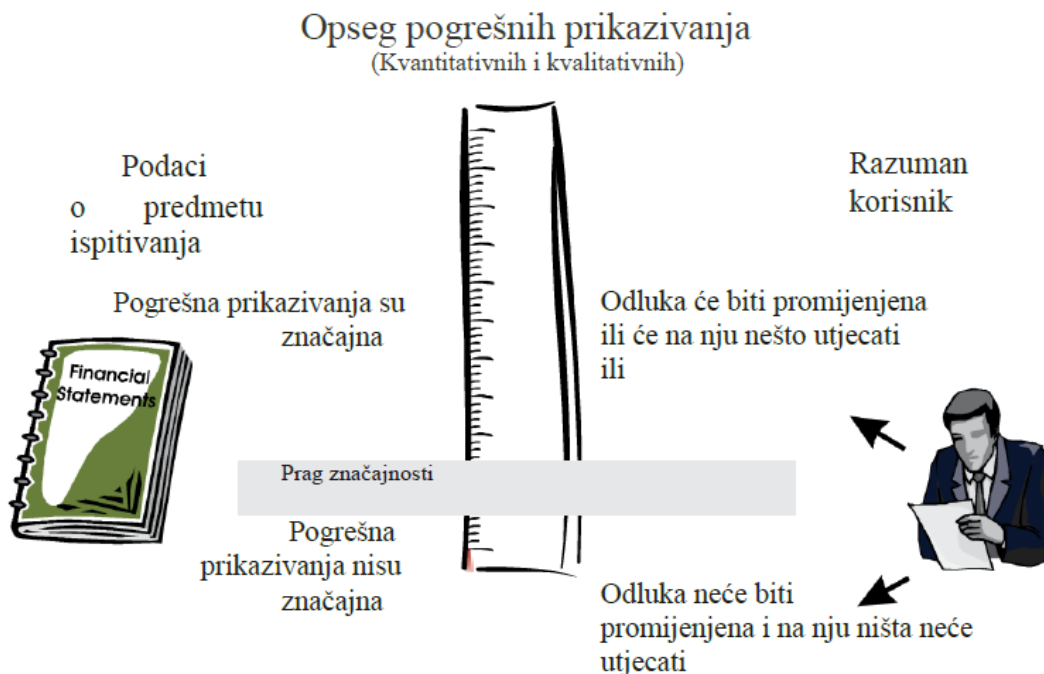
5.3. Kvantitativna i kvalitativna značajnost

Utvrđena značajnost kod planiranja revizije ne mora nužno značiti iznos ispod kojeg će se neispravljeni pogrešni prikazi, pojedinačno ili u zbroju uvijek smatrati neznačajnim. Naime, bez obzira na svotu, neke pogreške koje mogu biti ispod svote značajnosti okolnosti u vezi s pogrešnim prikazivanjem mogu uzrokovati da ih revizor ocjeni značajnima. Iako nije izvedivo revizijske postupke oblikovati tako da se otkriju pogrešni prikazi koji bi bili značajni zbog svoje vrste, a ne svote, prilikom ocjenjivanja njihovog učinka na financijske izvještaje revizor ne sagledava samo svotu, nego i vrstu neispravljenih pogrešnih prikazivanja kao i okolnosti njihovog nastanka.

Osim kvantitativne procjene značajnosti (ukupna imovina, ukupni prihodi ili dobitak prije oporezivanja) revizor pri utvrđivanju značajnosti uzima u obzir i kvalitativne elemente kao što su nepravilnosti uočene tijekom prijašnjih revizija ili revizije u tijeku, protuzakonite činidbe, svote koje mogu utjecati na ostvarenje zarade, dobro/loše financijsko stanje i povoljni/nepovoljni gospodarski uvjeti. Nadalje, potrebno je naglasiti da u određenim situacijama neke stavke u financijskim izvještajima mogu biti značajne iako su ispod svote značajnosti, ali zbog okolnosti u kojima su transakcije nastale ili predmeta vezanih uz pogrešno prikazivanje mogu se proglasiti značajnim. Primjer takvih značajnosti jesu

transakcije s povezanim strankama, izostavljanje informacija koje utječu na razumijevanje korisnika, nepravilan odabir ili primjena računovodstvenih politika koje nemaju značajan učinak na financijske izvještaje za tekuće razdoblje, ali bi mogle imati u budućnosti, te prijevare menadžmenta itd. Iako te transakcije i prijevare mogu biti „sitne“, odnosno pojedinačni iznosi ne premašuju značajnost provedbe za određene transakcije, stanja računa i objava, ali ako se promatraju kao cjelina za korisnike financijskih izvještaja koji će temeljem istih donijeti ekonomsku odluku mogu biti itekako značajne. Na slici 1. slikovito je prikazan opseg pogrešnih prikazivanja u kvalitativnom i kvantitativnom smislu.

Slika 2. Opseg pogrešnih prikazivanja

Izvor: Vodič za korištenje MRevS-a u revizijama malih i srednjih subjekata, 1. svezak – Ključni koncepti, Treće izdanje, (2013). Zagreb: Hrvatska revizorska komora, str. 91.

Znači, neke pogreške bez obzira na svoju veličinu iskazanu u brojčanoj svoti imaju veliki utjecaj na razumijevanje cjelokupnih financijskih izvještaja i na donošenje odluka sadašnjih i budućih korisnika financijskih izvještaja. Stoga, revizor treba voditi računa o tome da svaku prijeveru, svaku neobjavu informacija koja može imati utjecaja u budućnosti na vlasnike i sl. obavezno objavi u svom revizorskom izvješću i/ili da obavijesti nadležne institucije.

Procjena razine značajnosti razlikovati će se u fazi planiranja revizije i u fazi provedbe revizijskih postupaka u skladu s novim revizijskim dokazima i prikupljenim informacijama, te zbog promjena događaja u okruženju. Svrha određivanja značajnosti je procjena rizika značajnog pogrešnog prikazivanja, te utvrđivanje vremenskog rasporeda, vrste revizije i opsega daljnjih revizijskih postupaka. Ako bi revizor zaključio da je primjereno odrediti nižu značajnost za financijske izvještaje kao cjelinu od one prvotno određene, treba utvrditi da li je nužno izmijeniti i značajnost za provedbu, te utvrditi primjerene vrste, vremenski raspored i opseg daljnjih revizijskih postupaka.

„Pri procjeni značajnosti revizor treba uzeti u obzir sljedeće:

- značenje računa u odnosu na financijska izvješća,
- očekivane pogreške, i
- relativne troškove revizije pojedinih računa ili vrsta poslovnih događaja“.⁴

Svota značajnosti financijskih izvještaja kao cjeline je jedan od čimbenika kojim će revizor procijeniti „uspjeh ili neuspjeh“ uprave, pa će sukladno tome izdati svoje neovisno mišljenje o financijskim izvještajima. Na primjer, ako je svota značajnosti financijskih izvještaja kao cjeline određena u iznosu 50.000 kn i ako:

- nije pronađeno niti jedno pogrešno prikazivanje revizorovo mišljenje biti će pozitivno,
- su pronađena manja pogrešna prikazivanja i ista nisu ispravljena, a ocjenjena su kao neznčajna, revizorovo mišljenje biti će pozitivno,
- su pronađena pogrešna prikazivanja i premašuju svotu značajnosti (50.000 kn) i menadžment ne želi provesti potrebne izmjene revizor će u tom slučaju dati mišljenje s rezervom ili negativno mišljenje, ovisno o predmetu i vrsti pogrešnih prikazivanja
- u financijskim izvještajima postoje pogreške koje premašuju svotu značajnosti (50.000 kn) ali ih revizor nije otkrio, revizor će dati pozitivno revizijsko mišljenje

⁴ Messier Jr, W.F. (1998). Revizija – priručnik za revizore i studente, Zagreb: Faber & Zgombić Plus, str.83.

koje će kao takvo biti neprimjereno, jer nije otkrio pogreške u financijskim izvještajima.

5.4. Određivanje razine značajnosti i primjena u revizijskom angažmanu

5.4.1. Svrha

Svrha sveukupne značajnosti je odrediti prag za utvrđivanje značajno pogrešnih prikazivanja, zbog pogreške ili prijevare za financijske izvještaje kao cjeline.

Svrha posebne značajnosti je određivanje praga koji je niži od sveukupne značajnosti, a koji će se primjenjivati na određene klase transakcija, stanja računa ili objava kod kojih je realno očekivati pogrešna prikazivanja svota koje su manje od sveukupne značajnosti za financijske izvještaje, a mogu utjecati na ekonomske odluke korisnika financijskih izvještaja.

Svrha određivanja praga značajnosti za provedbu čija je svota niža od svote sveukupne ili posebne značajnosti, je osiguranje da se neznačajna pogrešna prikazivanja, odnosno manje svote od sveukupne ili posebne značajnosti mogu prepoznati i da revizor može stvoriti već ranije spomenutu sigurnosnu granicu ili *buffer*.

5.4.2. Temelj za izračun

Kao temelj za izračun sveukupne značajnosti uzima se u obzir razina pogrešnog prikazivanja u financijskim izvještajima koja je prihvatljiva za korisnike, odnosno razina pogrešnih prikazivanja koja neće utjecati na ekonomske odluke korisnika koji odluke donose temeljem financijskih izvještaja.

Temelj za izračun posebne značajnosti je ona razina pogrešnog prikazivanja koja se odnosi na posebne okolnosti u određenim klasama transakcija, stanja računa i objavama, a razumno je očekivati da će utjecati na ekonomske odluke korisnika.

Kao temelj za izračun značajnosti za provedbu uzima se u obzir koliko je revizijskog posla potrebno napraviti da bi se identificirala pogrešna prikazivanja ispod sveukupne ili posebne značajnosti i da bi se ostavilo dovoljno sigurnosnog prostora za eventualna neotkrivena pogrešna prikazivanja.

5.4.3. *Aproksimativno pravilo (za korištenje kao polazište)*

Autor je nekoliko puta već naveo kako je značajnost zapravo pitanje profesionalne prosudbe, te kako u MRevS-evima nema izričitih smjernica na koji način izračunati značajnost. Međutim, kako je revizorima prepušteno da se vode profesionalnom prosudbom, tako je praksa pokazala da se sveukupna značajnost može odrediti pomoću nekih kriterija kao što su dobit, prihod i sl. Stoga se najčešće za izračun sveukupne značajnosti kod subjekata koji imaju stabilno poslovanje koristi dobit prije oporezivanja, jer taj kriterij zapravo često ima najveću ulogu i najznačajniji je korisnicima financijskih izvještaja. Ako taj kriterij nije iskoristiv jer je subjekt neprofitan ili posluje s gubitkom, revizor će za izračun koristiti prihode ili imovinu.

Kod posebne značajnosti određuje se svota niža od sveukupne značajnosti i to na temelju profesionalne prosudbe, a služi za reviziju specifičnih ili osjetljivih područja financijskih izvještaja.

Značajnost za provedbu najčešće se određuje u određenom postotku od sveukupne ili posebne značajnosti, pa bi 60% bilo određeno za one financijske izvještaje gdje postoji veći rizik pogrešnog prikazivanja, a 85% za one gdje je procijenjeni rizik pogrešnog prikazivanja manji.

5.4.4. *Primjena u reviziji*

Svotom sveukupne značajnosti revizor određuje prelaze li neispravljena pogrešna prikazivanja, pojedinačno ili skupno, sveukupnu značajnost. Svotom posebne značajnosti revizor želi odrediti prelaze li neispravljena pogrešna prikazivanja, pojedinačno ili skupno, posebnu značajnost, te svotom značajnosti za provedbu želi procijeniti rizik značajnog pogrešnog prikazivanja i oblikovati daljnje revizijske postupke, a s ciljem reagiranja na procijenjene rizike.

5.4.5. *Izmjene tijekom revizije*

Ako bi tijekom provedbe revizije došlo do prodaje dijela poslovanja, do otkrivanja novih informacija ili eventualnih promjena u revizorovu razumijevanju subjekta i njegovog poslovanja, revizor mora izmijeniti svotu značajnosti za financijske izvještaje kao cjeline.

Isto bi morao postupiti s procjenom posebne značajnosti u slučaju promjena u posebnim okolnostima, te ako bi došlo do promjene u procijenjenim rizicima, vrsti i veličini pogrešnih prikazivanja koji su utvrđeni tijekom provođenja daljnjih revizijskih postupaka ili promjena u razumijevanju subjekta, razina značajnosti za provedbu također bi morala biti izmijenjena sukladno novim informacijama i rizicima.

6. PRIMJENA KONCEPTA ZNAČAJNOSTI NA PRIMJERU POSLOVNOG SUBJEKTA MERI D.O.O.

U ovom djelu rada autor će prikazati primjenu koncepta značajnosti na primjeru poslovnog subjekta Meri d.o.o. Poslovni subjekt Meri d.o.o. osnovan je 2010. godine. Uspješno posluje od svog osnutka i dobit mu je konstantna duži niz godina. Međutim, ove i prošle godine društvo ostvaruje gubitak. Financijske informacije poslovnog subjekta za procjenu značajnosti, prikazane su niže u tablici.

Tablica 2. Financijske informacije za procjenu značajnosti poslovnog subjekta Meri d.o.o.

Varijabla	Svota	% značajnosti	Svota značajnosti
Ukupna imovina	7.211.370,00 kn	0,015	108.170,55
Ukupni prihodi	9.247.750,00 kn	0,01	92.477,50
Gubitak prije oporezivanja	-2.848.270,00 kn	N/A	N/A

Izvor: autor

6.1. Određivanje početne procjene značajnosti

Kako je prethodno pojašnjeno, početna značajnost se temelji na tri kategorije kao baze za izračun značajnosti: ukupni prihod, ukupna imovina i dobit prije oporezivanja, a kao temeljna svota za izračun se koristi ona svota koja ima najveći utjecaj na donošenje odluka korisnika financijskih izvještaja. U ovom slučaju to bi bila dobit prije oporezivanja. Međutim, kako subjekt ostvaruje gubitak, za bazu za izračun uzet će se ukupno ostvareni prihod. Prema preporukama iz priručnika za revizore i studente za ovu bazu koristi se faktor značajnosti 0,01 (vidi tablicu 3.). Množeći ukupnu svotu prihoda s koeficijentom dobiva se početna procjena značajnosti u svoti 92.477,50 kn, no za utvrđivanje konačne svote treba razmotriti već ranije navedene kvalitativne faktore. Za potrebe utvrđivanja konačne svote autor pretpostavlja da subjekt Meri d.o.o. nema protuzakonitih činidbi, nema povrede obveze dugovanja, te je prisutno vrlo malo pogrešaka. U skladu s navedenim autor procjenjuje, te povećava početnu značajnost i zaokružuje na svotu od 100.000,00 kn.

Tablica 3.

TABLICA FAKTORA ZNAČAJNOSTI	
Svota prihoda tekuće godine	Postotak
0 – 100.000	0,07 – 0,05
100.001 – 1.000.000	0,05 – 0,03
1.000.001 – 5.000.000	0,03 – 0,015
5.000.001 – 10.000.000	0,015 – 0,01
10.000.001 – 25.000.000	0,01 – 0,008
25.000.001 – 50.000.000	0,008 – 0,005
50.000.001 – 100.000.000	0,005 – 0,004
Preko 100.000.000	0,004 – 0,002

Izvor: Messier Jr, W.F. (1998). Revizija – priručnik za revizore i studente, Zagreb: Faber & Zgombić Plus, str.82.

6.2. Raspored početne procjene značajnosti

Svota iz prvog koraka, u ovom koraku raspoređuje se na posebne račune ili vrste poslovnih događaja. Autor značajnost raspoređuje samo na bilančne pozicije, dok se u praksi značajnost može rasporediti i na pozicije u računu dobiti i gubitka, primjerice na plaćanje ili nabavu. Iz istraživanja autor zaključuje da revizorska društva primjenjuju različite pristupe kod rasporeda značajnosti na račune, te će u svom radu navesti dva pristupa, za koja će i prikazati podatke. Jedan od pristupa je prosudba revizora nakon razmatranja veličine računa, očekivanih pogrešaka i relativnih troškova revizije, a drugim pristupom značajnost se raspoređuje kvantitativnom metodom na temelju relativne veličine računa financijskih izvještaja. Za očekivati je da će različiti pristupi donijeti različite rasporede značajnosti po

pojedinin računima. Istovremeno će različit raspored prouzročiti i različite razine revizije, a samim time i različite rezultate, stoga je vrlo važno koji pristup će revizor odabrati.

Tablica 4. Raspored značajnosti korištenjem relativne vrijednosti računa

Meri d.o.o., 31.prosinca 2017.			
Stavka u bilanci	Iznos u bilanci	Raspored na osnovi rel. veličina	Dopustiva pogreška
Novac	1.231.050,00*	14.026,85	14.000,00
Potraživanja od kupaca	1.906.670,00*	21.725,02	22.000,00
Zalihe	261.860,00	A	A
Ostala kratkotrajna imovina	3.811.790,00*	43.432,37	43.000,00
Nekretnine, postrojenja i oprema	0,00	N/A	N/A
Ukupno	7.211.370,00		
Dugoročne obveze	34.000,00	A	A
Obveze prema dobavljačima	715.350,00*	8.150,86	8.000,00
Ostali rashodi i obveze	1.111.520,00*	12.664,90	13.000,00
Kapital	200.000,00	A	A
Dobit poslovne godine	2.590.560,00	N/A	N/A
Zadržana dobit	2.559.940,00	N/A	N/A
Ukupno	7.211.370,00	100.000,00	100.000,00
*Zbroj stavaka je 8.776.380,00 kn			
A= Račun će se revidirati 100%, nije potrebna raspodjela dopustive pogreške			
N/A= Nije primjenjivo			

Izvor: autor

U tablici 4. autor je rasporedio značajnost po računima korištenjem relativne vrijednosti računa. Pri rasporedu značajnosti autor je odlučio račune zaliha, dugoročnih obveza i kapital, s oznakom „A“ zbog vrlo malo poslovnih događaja, te jednostavnosti provjere 100% revidirati. Račune nekretnine, postrojenja i oprema, dobit poslovne godine i zadržanu dobit s oznakom N/A (nije primjenjivo) autor neće revidirati, jer poslovni subjekt nema nekretnina i strojeva, a od opreme u dugotrajnoj imovini ima samo računala koja su u potpunosti amortizirana. Dobit poslovne godine može se vrlo jednostavno izračunati, a zadržana dobit predstavlja rezidualnu vrijednost pa nema potrebe rasporediti značajnost na ta dva računa. Autor je rasporedio značajnost na račune: novac, potraživanja od kupaca, ostala kratkotrajna imovina, obveze prema dobavljačima, te ostali rashodi i obveze. Značajnost na navedene račune raspoređena je tako da je iznos pojedinog računa dijeljen ukupnom vrijednosti stavaka na koje se raspoređuje svota početne značajnosti, te tako dobiveni iznos pomnožen je sa svotom početne značajnosti u iznosu 100.000,00 kn.

Formula za izračun:

Iznos u bilanci / Ukupna vrijednost stavaka na koje se raspoređuje svota početne značajnosti
x Početna značajnost

Primjer izračuna rasporeda početne procjene značajnosti za račun ostala kratkotrajna imovina:

$$43.432,37 = 3.811.790 / 8.776.380 \times 100.000$$

Swote dopustive pogreške autor nije značajno mijenjao nego je samo zaokružio iznose na tisućicu iznad ili ispod dobivene svote, a ukupni iznos dopustive pogreške je 100.000,00 kn, što je jednako svoti početne značajnosti.

U nastavku je prikazan kvantitativni pristup rasporedu značajnosti.

Tablica 5. Kvantitativni pristup rasporedu značajnosti

Meri d.o.o., 31.prosinca 2017.		
Stavka u bilanci	Iznos u bilanci	Dopustiva pogreška
Novac	1.231.050,00*	37.500,00
Potraživanja od kupaca	1.906.670,00*	46.600,00
Zalihe	261.860,00	A
Ostala kratkotrajna imovina	3.811.790,00*	65.900,00
Nekretnine, postrojenja i oprema	0,00	N/A
Ukupno	7.211.370,00	
Dugoročne obveze	34.000,00	A
Obveze prema dobavljačima	715.350,00*	28.600,00
Ostali rashodi i obveze	1.111.520,00*	35.600,00
Kapital	200.000,00	A
Dobit poslovne godine	2.590.560,00	N/A
Zadržana dobit	2.559.940,00	N/A
Ukupno	7.211.370,00	214.200,00
<p>*Zbroj stavaka je 8.776.380,00 kn</p> <p>a= Račun će se revidirati 100%, nije potrebna raspodjela dopustive pogreške</p> <p>N/A= Nije primjenjivo</p>		

Izvor: autor

U tablici 5. autor je rasporedio značajnost po računima korištenjem kvantitativnog pristupa. Računi na koje je rasporedio značajnost ista je kao u tablici 4. Primjenom kvantitativnog

pristupa zamjetno je da zbroj raspoređenih iznosa (214.200 kn) prelazi početnu procjenu značajnosti svote 100.000 kn. „To se događa zato što se dopustive pogreške ne pribrajaju. Do mjere do kojih su dokazni testovi neovisni jedni od drugih ova formula će spriječiti da revizorski rizik odbacivanja financijskih izvještaja komitenta zbog neobjavljene prezentacije ne bude previsok za praktične svrhe. Nakon što je revizor na svaki račun primijenio formulu relativne veličine kod izračuna dopustive pogreške, oslanjajući se na vlastitu prosudbu ili kvalitativne faktore može još uvijek ponovno rasporediti dopustivu pogrešku na te račune.“⁵

Način izračuna kvantitativnim pristupom je slijedeći:

Formula za izračun:

$DP = PPZ \times \sqrt{\text{Knjigovodstvena vrijednost} / \text{Ukupan iznos svih komponenti kojima je pridružena značajnost}}$

DP = Dopustiva pogreška

PPZ = Početna procjena značajnosti⁶

Primjer izračuna rasporeda početne procjene značajnosti na račun ostala kratkotrajna imovina:

$$65.903,24 = 100.000 \times \sqrt{3.811.790 / 8.776.380}$$

Swote dopustive pogreške autor nije značajno mijenjao nego je samo zaokružio iznose na stoticu iznad ili ispod dobivene svote.

⁵Messier Jr, W.F. (1998). Revizija – priručnik za revizore i studente, Zagreb: Faber & Zgombić Plus, str.100.

⁶Messier Jr, W.F. (1998). Revizija – priručnik za revizore i studente, Zagreb: Faber & Zgombić Plus, str.100.

Tablica 6. Usporedba dva pristupa rasporeda značajnosti

Meri d.o.o., 31. prosinca 2017.			
Stavka u bilanci	Iznos u bilanci	Raspored na osnovi relativne vrijednosti	Raspored kvantitativnim pristupom
Novac	1.231.050,00*	14.026,85	37.500,00
Potraživanja od kupaca	1.906.670,00*	21.725,02	46.600,00
Zalihe	261.860,00	A	A
Ostala kratkotrajna imovina	3.811.790,00*	43.432,37	65.900,00
Nekretnine, postrojenja i oprema	0,00	N/A	N/A
Ukupno	7.211.370,00		
Dugoročne obveze	34.000,00	A	A
Obveze prema dobavljačima	715.350,00*	8.150,86	28.600,00
Ostali rashodi i obveze	1.111.520,00*	12.664,90	35.600,00
Kapital	200.000,00	A	A
Dobit poslovne godine	2.590.560,00	N/A	N/A
Zadržana dobit	2.559.940,00	N/A	N/A
Ukupno	7.211.370,00	100.000,00	214.200,00
<p>*Zbroj stavaka je 8.776.380,00 kn</p> <p>A= Račun će se revidirati 100%, nije potrebna raspodjela dopustive pogreške</p> <p>N/A= Nije primjenjivo</p>			

Izvor: autor

U tablici 6. autor je napravio usporedbu dvaju pristupa rasporeda značajnosti na određene račune u bilanci. Kao što je već ranije spomenuto zamjetno je da se svote prilično razlikuju. Naime, zbog primjene različitih pristupa dobivene su različite svote značajnosti za iste stavke u financijskim izvještajima, posljedično tome velika je odgovornost na revizoru da izabere najprimjereniji pristup u skladu sa specifičnostima poslovanja subjekta, a s ciljem da pogrešni prikazi ne bi ostali neotkriveni i da korisnici financijskih izvještaja ne bi donijeli krivu ekonomsku odluku. Svote dobivene primjenom kvalitativnog pristupa su više nego dvostruko veće od svota primjenom relativne vrijednosti, što je i uzrok ukupne više svote od početne značajnosti. Autor bi se za potrebe revizije u ovom konkretnom slučaju odlučio za primjenu relativne vrijednosti jer smatra da su svote realnije zbog toga što poslovni subjekt ne posluje s velikim iznosima, pa je i mogućnost da se neka pogreška potkrade veća ako bi primijenio kvantitativni pristup rasporeda značajnosti.

6.3. Procjena vjerojatne pogreške i usporedba sa značajnosti

U ovom koraku revizije revizor radi usporedbu ukupnih pogrešaka koje su otkrivene tijekom revizije sa svotom dopustivih pogrešaka po svakom pojedinom računu na koje je podijeljena početna svota značajnosti, a s ciljem davanja mišljenja o financijskim izvještajima. Ako bi na nekom računu, na primjer, potraživanja od kupaca ukupna pogreška bila veća od planirane početne značajnosti tada revizor od menadžmenta treba zatražiti ispravak te pozicije financijskog izvještaja. Ako menadžment odbija napraviti ispravke, revizor će izdati mišljenje s rezervom ili negativno mišljenje zato što financijski izvještaji nisu u skladu s računovodstvenim načelima. U suprotnom, kada bi pogreške bile manje od početne procjene značajnosti, revizor može dati pozitivno mišljenje.

7. POJAM I VRSTE REVIZIJSKIH RIZIKA

Pojam rizik, općenito podrazumijeva vjerojatnost nastanka štete ili gubitaka. Rizik revizije vezan je za izdavanje neprimjerenog mišljenja revizora. Primjerice, revizor može izdati pozitivno mišljenje o financijskim izvještajima u kojima su informacije značajno pogrešno iskazane. Važno je znati da opseg i kvaliteta ispitivanja bitno utječu na razinu rizika. Što je opseg i kvaliteta ispitivanja manja to je rizik revizije veći, i obrnuto. Revizor identificira rizik u predreviziji, ali i u toku revizije. U predreviziji se rizik procjenjuje u fazi planiranja revizije, a na temelju poznavanja poslovanja klijenta, djelatnosti, menadžmenta, kontrola itd. Rizik revizije se sastoji od tri rizika, a to su:

- inherentni rizik
- kontrolni rizik
- rizik neotkrivanja ili detekcijski rizik

Inherentni rizik je „podložnost pogrešnom prikazivanju nekog stanja računa ili vrste transakcije koje bi moglo biti značajno, pojedinačno ili zajedno s pogrešnim prikazivanjem drugih stanja ili transakcija, podrazumijevajući da nema odgovarajućih internih kontrola.“⁷Inherentni rizik znači da u nedostatku odgovarajućih internih kontrola postoji velika vjerojatnost značajnih pogrešaka u financijskim izvještajima. Revizor nema utjecaja na inherentni rizik, niti je pod njegovom kontrolom, stoga kod procjene inherentnog rizika revizor mora uzeti u obzir djelatnost klijenta, rezultate prošlih revizija ukoliko ih ima, povezane stranke, neuobičajene i složene transakcije, poslovne događaje koji zahtijevaju procjenu, čestitost i iskustvo menadžmenta itd.

Kontrolni rizik je „rizik da pogrešno prikazivanje, koje se može pojaviti na stanju računa ili vrsti transakcije i koje može značajno, pojedinačno ili zajedno s ostalim pogrešnim prikazivanjima na stanjima ili vrstama transakcija, neće biti pravodobno spriječeno ili otkriveno djelovanjem računovodstvenog sustava i sustava internih kontrola.“⁸Sukladno

⁷Tušek, B. i Žager, L. (2006). Revizija, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, str. 180

⁸Ibid, str. 180

citiranom, autor zaključuje da se prilikom procjene kontrolnog rizika provodi procjena učinkovitosti i točnosti računovodstvenog sustava i sustava internih kontrola. S obzirom da revizor nema utjecaja na kontrolni rizik, on mora pretpostaviti da sustav internih kontrola neće otkriti sve pogreške.

Rizik neotkrivanja ili detekcijski rizik je „rizik da se revizorovim dokaznim postupcima neće otkriti pogrešna prikazivanja koja postoje u saldima računa ili u vrstama transakcija a mogla bi biti značajna, bilo pojedinačno ili zajedno s pogrešnim prikazivanjima drugih salda računa ili vrsta transakcija.“⁹Za razliku od prethodna dva rizika, revizor ima utjecaj na rizik neotkrivanja i snosi odgovornost za odabir primjerenih postupaka koji mu omogućuju kontrolu i upravljanje rizikom. Zbog primjene neprimjerenih revizijskih postupaka, revizor može krivo protumačiti rezultate revizije, stoga je vrlo važno da revizor ima iskustva i da upotrebljava primjerene revizijske postupke s ciljem smanjenja rizika neotkrivanja.

⁹Tušek, B. i Žager, L. (2006). Revizija, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, str. 181

8. MEĐUNARODNI REVIZIJSKI STANDARD 315 (MRevS)

Vežano za normativno uređenje rizika, područje je uređeno Međunarodnim revizijskim standardom 315 - Prepoznavanje i procjenjivanje rizika značajnih pogrešnih prikazivanja kroz stjecanje razumijevanja subjekta i njegovog okruženja (dalje MrevS 315). MrevS 315 se bavi revizorovom odgovornošću da prepozna i procjeni rizike značajnog pogrešnog prikazivanja u financijskim izvještajima.

„Cilj revizora je prepoznati i procijeniti rizike značajnog pogrešnog prikazivanja, uslijed prijevare ili pogreške, na razinama financijskih izvještaja i tvrdnji, kroz stjecanje razumijevanja subjekta i njegovog okruženja, uključujući i subjektive interne kontrole, stvarajući na taj način osnovicu za oblikovanje i implementaciju reakcija na procijenjene rizike značajnog pogrešnog prikazivanja.“¹⁰

MRevS 315 zahtjeva da revizor obavi postupke procjene rizika da bi osigurao osnovicu za procjenjivanje i prepoznavanje rizika značajnog pogrešnog prikazivanja u financijskim izvještajima i tvrdnjama, iako ti postupci ne osiguravaju dostatne i primjerene revizijske dokaze na kojima treba temeljiti mišljenje.

Postupci procjene rizika uključuju upite menadžmentu, osoblju interne revizije (ako postoji, postaviti će pitanja vezana uz procedure koje provode u društvu), te ostalima koji mogu imati informacije za koje je vjerojatno da će pomoći u prepoznavanju rizika značajnog pogrešnog prikazivanja ili prijevare. Postupci procjene rizika uključuju i analitičke postupke (usporedba kvartalnih izvještaja), te promatranje (npr. promatranje načina na koji zaposlenici u skladištu broje zalihe sirovina i sl.) i provjeravanje (npr. revizor obilazi poslovne zgrade klijenta, obilazi novi stroj da provjeri da je zaprimljen, itd.), Nakon prikupljanja informacija revizor će razmotriti jesu li one relevantne za prepoznavanje rizika značajnog pogrešnog prikazivanja.

„Analitički postupci mogu pomoći u prepoznavanju postojanja neuobičajenih transakcija ili događaja i svota, odnosa i trendova koji mogu ukazivati na pitanja koja imaju učinke na

¹⁰Međunarodni revizijski standard 315 (2015). Zagreb: Hrvatska revizorska komora, str.6.

reviziju. Provjeravanje i promatranje može potkrijepiti upite postavljene menadžmentu i ostalima, te također može osigurati informacije o subjektu i njegovu okruženju.“¹¹

Revizijski postupci vezani za promatranje i provjeravanje odnose se na poslovanje subjekta, dokumentaciju (evidencije i priručnike za interne kontrole), izvješća menadžmenta (npr. tromjesečna), lokaciju subjekta i postrojenje.

¹¹Međunarodni revizijski standard 315, (2015). Zagreb: Hrvatska revizorska komora, str. 15.

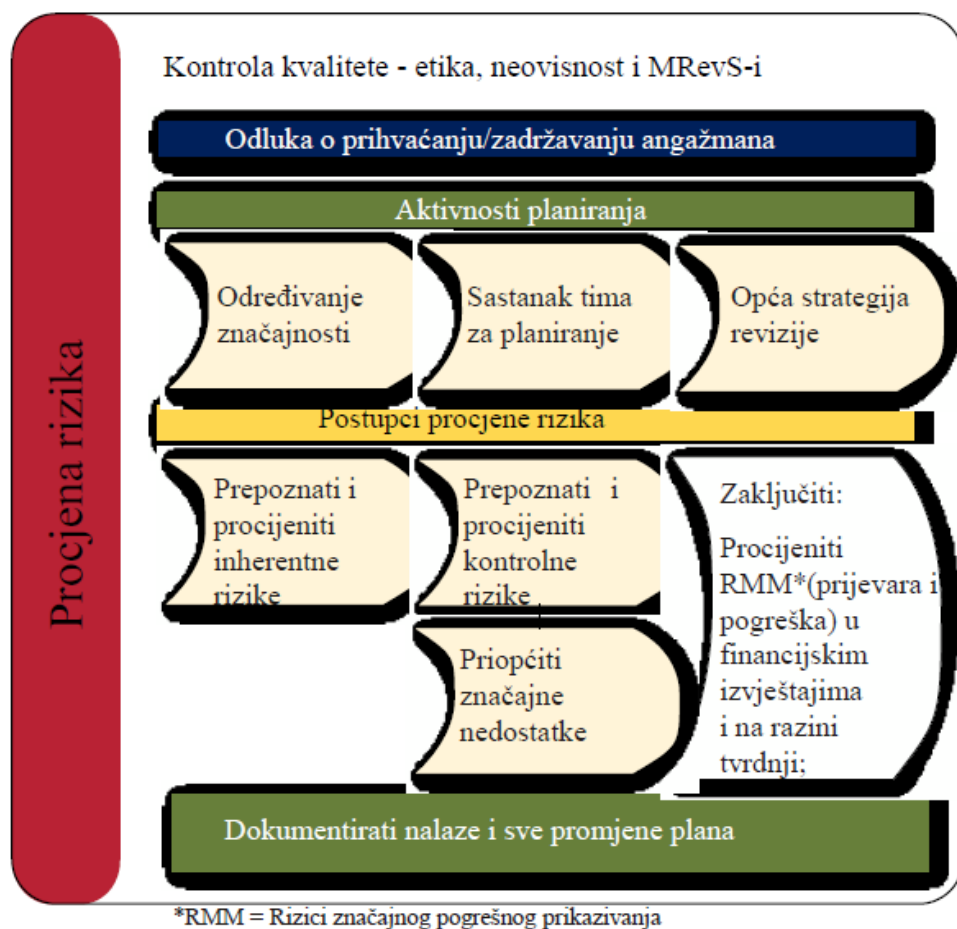
9. PROCJENA RIZIKA

Procjena rizika sastoji se od tri tipa postupaka koja revizor provodi u skladu s MRevS-ima, a to su upiti menadžmentu i drugima, promatranje i ispitivanje, te analitički postupci. Svrha postupaka je prepoznati i procijeniti rizike koji mogu dovesti do značajnog pogrešnog prikazivanja u financijskim izvještajima. Gore navedenim postupcima revizor će steći razumijevanje poslovanja subjekta i njegovog okruženja, vlasništvo i strukturu upravljanja, vrste ulaganja subjekta koja su već učinjena ili su tek u planu, način financiranja subjekta, primjerenost primjene računovodstvenih politika i okvira izvještavanja, ciljeve i strategiju subjekta, subjektive interne kontrole ako postoje, te prepoznaje li subjekt poslovne rizike, kako ih procjenjuje i odlučuje o radnjama kojima se suočava s poslovnim rizicima.

Pojednostavljeno, revizorov zadatak prilikom procjene rizika je otkriti koji bi se događaji mogli dogoditi ili su se dogodili, a mogli bi dovesti do značajno pogrešnog prikazivanja u financijskim izvještajima, te ako su se dogodili jesu li doveli do značajno pogrešnog prikazivanja. Ti dokazi biti će temelj za donošenje primjerenog revizorovog mišljenja o financijskim izvještajima.

Na slici 3. prikazani su koraci koje je potrebno poduzeti u fazi procjene rizika, prema prirodnom redoslijedu kojim ih se poduzima.

Slika 3. Procjena rizika

Izvor: Vodič za korištenje MRevS-a u revizijama malih i srednjih subjekata, 2. svezak – Praktični vodič, Treće izdanje, (2013). Zagreb: Hrvatska revizorska komora, str. 26.

9.1. Upiti menadžmentu

Upitima menadžmentu revizor želi otkriti prirodu, opseg i učestalost menadžmentovih procjena rizika prijevare, te postoje li kontrole radi prevencije i detekcije. Ovisno od veličine subjekta menadžmentove procjene će se razlikovati i biti usmjerene na različite rizike prijevare (npr. rizik prijevare zaposlenika, zlouporaba imovine i sl.). Ako menadžment ne radi procjenu rizika prijevare, u određenim okolnostima može biti indikativno zbog nedostatka važnosti koju menadžment daje internim kontrolama. Iako se informacije upitom najčešće dobivaju iz upita menadžmentu i osobama odgovornih za sastavljanje financijskih izvještaja, upiti se mogu postavljati i zaposlenicima na različitim razinama, te na taj način

prikupiti dodatne informacije koje mogu biti korisne u prepoznavanju rizika značajnog pogrešnog prikazivanja.

9.2. Prednosti revizije temeljene na riziku

9.2.1. Vremenska fleksibilnost rada

Pod pretpostavkom da se ne očekuju nikakve veće operativne promjene, postupak procjene rizika može se provesti prije kraja razdoblja, jer postupci procjene rizika ne uključuju iscrpna testiranja transakcija i stanja. Takav pristup procjeni rizika može pomoći kod ravnomjerne raspodjele opterećenja zaposlenika tijekom određenog razdoblja, a klijentu daje vremena za reakciju prepoznavanja slabosti u internim kontrolama i za druge zahtjeve pružanja pomoći prije početka terenskog rada revizije. Analitički postupci procjene rizika mogu biti izuzetak ako informacije o međurazdoblju nisu dostupne, pa će se oni provesti na neki kasniji datum.

9.2.2. Fokus revizijskog tima na ključna područja

Razumijevanjem subjektovog poslovanja, okruženja i sl., može profesionalnom prosudbom pretpostaviti na kojim mjestima u financijskim izvještajima se mogu pojaviti rizici značajnog pogrešnog prikazivanja, te će revizijski tim usmjeriti na identificirana područja visokog rizika i možda time posljedično umanjiti opseg rada na područjima nižeg rizika. Time ujedno pomaže osigurati učinkovito iskorištene resurse zaposlenika u reviziji.

9.2.3. Revizijski postupci fokusirani na specifične rizike

Revizor osmišljava daljnje postupke revizije s ciljem reakcije na procijenjene rizike. Zbog toga se testovi detalja, koji se bave samo općenitim rizicima mogu znatno smanjiti ili čak eliminirati.

9.2.4. Razumijevanje interne kontrole

Razumijevanje interne kontrole revizoru omogućuje donošenje odluka o potrebi testiranja operativne učinkovitosti interne kontrole. Neke testove kontrole potrebno je testirati svake tri godine što često dovodi do manjeg obima posla za razliku od situacije kada se provode iscrpni testovi detalja.

9.2.5. Pravodobno priopćavanje menadžmentu o važnim pitanjima

Revizorovo bolje razumijevanje internih kontrola omogućuje mu prepoznavanje slabosti u internim kontrolama koje prethodno nisu prepoznate (primjerice u okruženju kontrola, kod općih IT kontrola, itd.). Priopćavanjem tih slabosti menadžmentu omogućuje im poduzimanje odgovarajućih mjera, što ide u njihovu korist, a revizor time može uštedjeti vrijeme prilikom provođenja revizije.

10. POVEZANOST REVIZIJSKIH RIZIKA, KONCEPTA ZNAČAJANOSTI I REVIZIJSKIH DOKAZA

Revizijski rizik sastoji se od inherentnog, kontrolnog i detekcijskog rizika, iz čega proizlazi njihova povezanost. Ako revizor inherentni rizik procjeni na nultoj razini tada bi i ukupni rizik bio jednak nuli, što nije realno. Ako kontrolni rizik procjeni na nultoj razini, ukupni rizik revizije također bi bio jednak nuli. S druge strane, revizor ne može inherentni, kontrolni i detekcijski rizik procijeniti ni na visokoj razini (npr. 100%), jer bi tada i ukupni rizik revizije bio neprihvatljivo visok. Ako revizor inherentni i kontrolni rizik procjeni na visokoj razini, u tom slučaju je nizak detekcijski rizik, te će obujam revizijskih postupaka proširiti kako bi ukupni rizik revizije ograničio na prihvatljivo nisku razinu, odnosno da bi izrazio mišljenje o realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja. Kada bi imali obrnuti slučaj, te su inherentni i kontrolni rizik niski, tada bi revizor prihvatio viši detekcijski rizik, ali proširenjem obujma revizijskih postupaka revizor još uvijek može smanjiti ukupni revizijski rizik na prihvatljivo nisku razinu. Prema navedenom možemo zaključiti da iako revizor nema direktnog utjecaja na inherentni i kontrolni rizik, on može oblikovanjem i provođenjem odgovarajuće vrste, opsega i vremenskog rasporeda postupaka revizije financijskih izvještaja detekcijski rizik svesti na prihvatljivo nisku razinu, što znači i smanjenje ukupnog rizika revizije. U slučaju kada bi inherentni i kontrolni rizik u odnosu na detekcijski rizik bili na niskoj razini, ne znači da nije potrebno provoditi dokazne postupke za materijalno značajna salda ili vrste transakcija. Revizor svakako mora provesti određene dokazne testove i prikupiti odgovarajuće revizijske dokaze i tijekom cijele revizije voditi računa o procjeni mogućih rizika.

U literaturi je zapisana jednadžba kojom se može izračunati odnosno procijeniti rizik revizije, a zapisana je u sljedećem obliku:

$$AuR = IR \times CR \times DR$$

AuR - ukupni rizik revizije

IR – inherentni rizik

CR – kontrolni rizik

DR – detekcijski rizik¹²

Kada bi u jednadžbu uvrstili tvrdnju da su inherentni, kontrolni i detekcijski rizik na visokoj razini, tada bi izračun prema gore prikazanoj jednadžbi izgledao na slijedeći način:

$$\text{AuR} = 1.00 \times 1.00 \times 1.00 = 100\%$$

Dobiveni rezultat govori da ukupni rizik revizije iznosi 100%, a to je neprihvatljivo visok rizik za revizora.

Kada bi ukupni rizik revizije bio 5%, to bi značilo da je revizorovo mišljenje izraženo sa 95% sigurnosti da financijski izvještaji ne sadrže materijalno značajne pogreške, takav rizik revizoru je prihvatljiv, jer revizor ne garantira da su financijski izvještaji 100% točni, nego daje uvjerenje da financijski izvještaji ne sadrže značajna pogrešna prikazivanja.

Kada se odredi maksimalno prihvatljiv revizijski rizik, on se obično koristi kao veličina kojom se izračunava prihvatljiva razina detekcijskog rizika. Revizor na temelju procjene inherentnog i kontrolnog rizika može izračunati detekcijski rizik.

Detekcijski rizik revizor može smanjiti ispravnim planiranjem revizije, provođenjem odgovarajućih revizijskih postupaka, odgovarajućim rasporedom revizijskog tima, nadzorom i pregledavanjem revizorskog rada. Važno je znati da se detekcijski rizik nikada ne može svesti na nulu zbog inherentnih ograničenja u provedenim revizijskim postupcima, prisutnih ljudskih prosudbi i same naravi pregledanih dokaza.

Značajnost i revizijski rizik povezani su međusobno i zajedno se razmatraju tijekom postupka revizije, a temeljem prepoznavanja i procjene rizika značajnog pogrešnog prikazivanja, utvrđivanjem vrste, vremenskog rasporeda i opsega daljnjih revizijskih postupaka, izmjena značajnosti zbog saznanja novih informacija, a zbog kojih bi revizor da su mu te informacije bile poznate na početku revizije odredio drugačije početne svote

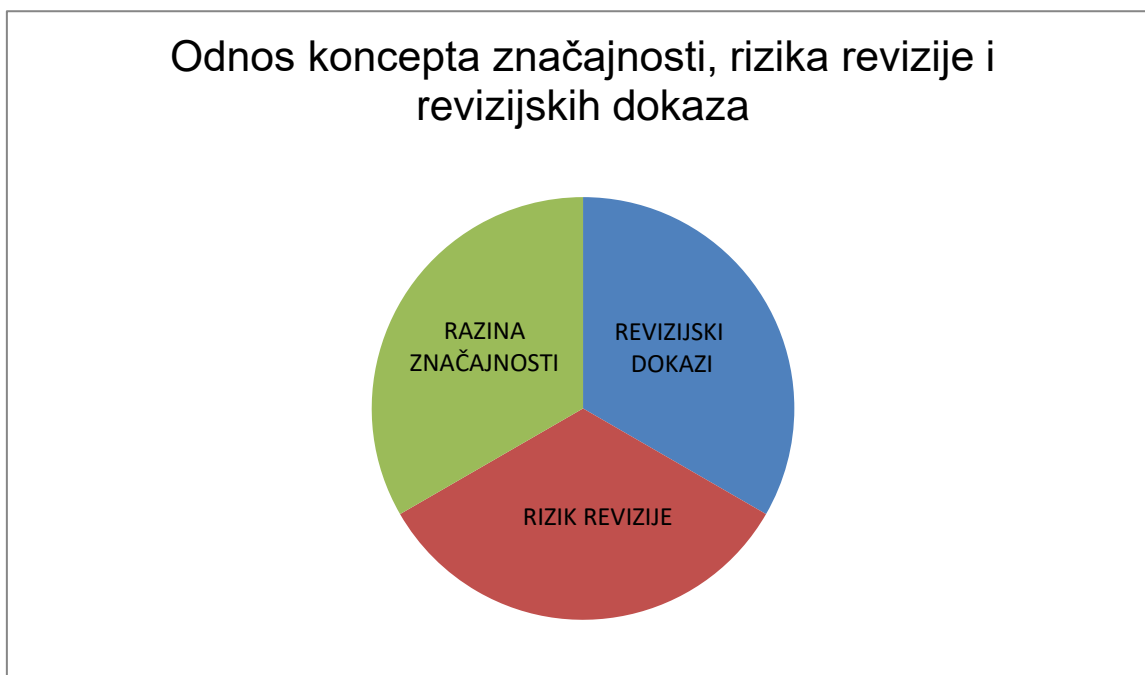
¹²Tušek, B. i Žager, L. (2006). Revizija, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, str. 184.

značajnosti, te temeljem ocjenjivanja učinaka neispravljenih pogrešnih prikazivanja na financijske izvještaje, ako ih ima, i na donošenje revizorovog mišljenja.

Odnos između koncepta značajnosti i revizijskih dokaza je obrnut, jer revizor mora prikupiti više revizijskih dokaza kada je značajnost procijenjena na nižoj razini. Na primjer, revizor će morati prikupiti više dokaza za stjecanje razumnog uvjerenja da pogrešno prikazivanje zaliha ne prelazi 150.000 kn, nego u slučaju kada bi se radilo o 300.000 kn.

Odnos između rizika revizije i količine revizijskih dokaza je obrnut, što znači da je s nižom razinom rizika revizije potrebno prikupiti više revizijskih dokaza. Ako je prihvatljiva razina rizika procijenjena na nižoj razini, treba proširiti opseg revizijskih postupaka i prikupiti više dokaza. Na količinu revizijskih dokaza izravno utječu inherentni i kontrolni rizik. Znači, kada su spomenuti rizici procijenjeni na nižoj razini potrebna je manja količina revizijskih dokaza, jer u slučaju kada su ti rizici na nižoj razini detekcijski rizik može biti procijenjen na višoj razini.

Slika 4.

Izvor: Tušek, B. i Žager, L. (2006). Revizija, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, str. 190.

Slika 4. vidljivo prikazuje odnos između koncepta značajnosti, rizika revizije i revizijskih dokaza. Ako primjerice konstantno smanjujemo razinu značajnosti uz određenu količinu rizika, krug ćemo moći zatvoriti samo ako povećamo količinu revizijskih dokaza. Isto tako, ako bi razina značajnosti bila konstantno ista, a količinu revizijskih dokaza smanjujemo, posljedično će se povećati rizik revizije. Rizik revizije smanjiti ćemo povećanjem razine značajnosti, ali istodobno je potrebno zadržati potrebnu količinu i kvalitetu revizijskih dokaza. Reakcija revizora na procijenjene rizike značajnog pogrešnog prikazivanja se evidentira u revizijskom planu.

11. PLAN REVIZIJE PRIMJEREN PROCIJENJENIM RIZICIMA

Plan revizije je najvažniji dio revizije, jer temeljem plana revizor provodi revizijske postupke na koje dobiva odgovarajuće reakcije na procijenjene rizike, te sukladno reakcijama ažurira strategiju i sveobuhvatne reakcije za daljnji proces revizije. Za izradu plana revizije nužna je profesionalna prosudba i pomno razmišljanje. Odgovarajući plan revizije rezultirati će učinkovitijom i djelotvornijom revizijom. Cilj revizora je oblikovanjem i primjenom odgovarajućih reakcija na procijenjene rizike značajnog pogrešnog prikazivanja dobiti dostatne i primjerene revizijske dokaze o procijenjenim rizicima. Tu aktivnost revizor može odraditi na više načina:

- ovisno o situaciji u gospodarstvu osvrnuti će se na svaki procijenjeni rizik, te u obliku daljnjih revizijskih postupaka oblikovati odgovarajuće revizijske reakcije,
- ovisno o procijenjenim rizicima na pojedinim značajnim pozicijama u financijskim izvještajima ili tvrdnjama na koje rizici utječu, revizor će smisliti daljnje revizijske postupke,
- za svaku značajnu poziciju u financijskim izvještajima i tvrdnje sastaviti će standardni popis revizijskih postupaka i prilagoditi s ciljem oblikovanja odgovarajuće reakcije na procijenjene rizike.

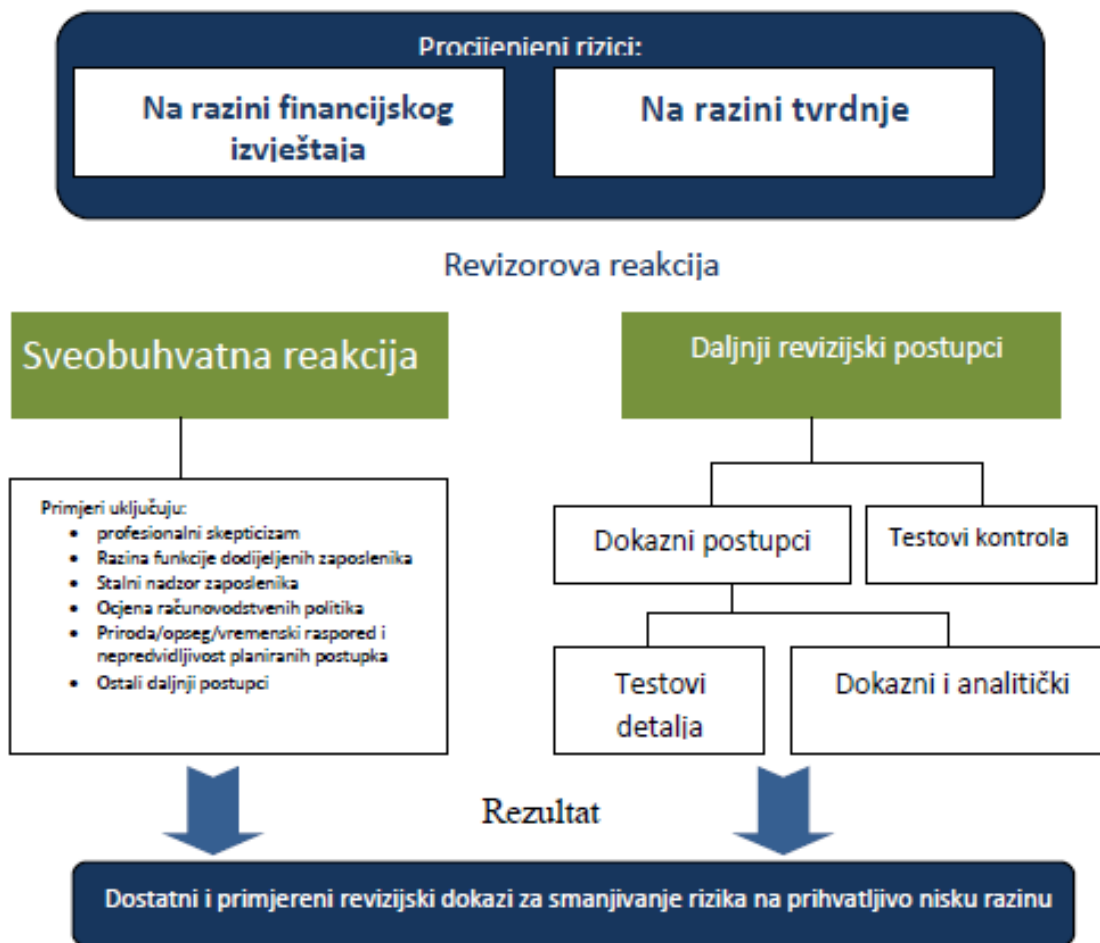
Reakcija na procijenjene rizike je za svaki subjekt različita, stoga se i plan revizije kao takav izrađuje za svaki subjekt, pa i svaki financijski izvještaj iznova. Zašto je tome tako? Ako znamo da svaki subjekt posluje u drugačijim okolnostima i okruženju, te ima drugačiju djelatnost, klijenti su različiti, itd., tada nam je jasno da ni rizici za svaki pojedini subjekt nisu isti. Upravo iz tih razloga, revizijski programi trebaju biti prilagođeni razini rizika u određenom subjektu i okolnostima u kojima se taj subjekt nalazi.

U svrhu oblikovanja učinkovite revizijske reakcije kao početnu točku treba uzeti popis procijenjenih rizika koji se sastavlja na kraju revizijske faze procijene rizika. Rizici se prepoznaju i procjenjuju na razini financijskih izvještaja i na razini tvrdnji za određene pozicije financijskih izvještaja, te objave. U svrhu osmišljavanja odgovarajuće revizijske reakcije, neka manja područja financijskih izvještaja mogu se grupirati i promatrati u skupini. Reakcija revizora na procijenjene rizike značajnog pogrešnog prikazivanja se evidentira u revizijskom planu koji sadrži sveobuhvatnu reakciju na rizike prepoznate na

razini financijskog izvještaja, bavi se značajnim područjima financijskog izvještaja, te sadrži vrstu, opseg i vremenski raspored specifičnih revizijskih postupaka osmišljenih kako bi se odgovorilo na procijenjene rizike značajnog pogrešnog prikazivanja na razini tvrdnje.

Na slici niže prikazane su moguće reakcije na procijenjene rizike na dvije razine.

Slika 5. Reakcije na rizike na dvije razine

Izvor: Vodič za korištenje MRevS-a u revizijama malih i srednjih subjekata, 2. svezak – Praktični vodič, Treće izdanje, (2013). Zagreb: Hrvatska revizorska komora, str. 200.

Da bi riješio rizike manjkavog okruženja kontrola ili mogućnost za prijevare koja može imati utjecaj na tvrdnje, revizor će te prožimajuće rizike na razini financijskih izvještaja riješiti oblikovanjem i primjenom sveobuhvatne reakcije. Sveobuhvatne reakcije odnose se na procijenjene rizike značajnog pogrešnog prikazivanja na razini financijskog izvještaja. Takve reakcije uključuju:

- mjere kojima podsjeća tim na profesionalni skepticizam i njegovu uporabu,
- odrediti koji zaposlenik će dobiti koje zadatke, te odlučiti o potrebi angažmana stručnjaka,
- potreban obujam nadzora tijekom revizije,
- ima li potrebe za uključivanje nepredvidivih elemenata kod daljnjih revizijskih postupaka,
- eventualne potrebne izmjene (vrsta, datum ili opseg revizijskih postupaka), a tiču se novih ili proširenih postupaka zbog specifičnih čimbenika rizika, npr. prijevara.

Daljnji revizijski postupci uglavnom uključuju dokazne postupke poput testova detalja, analitičkih postupaka i testova kontrola. Ako je tijekom procjene rizika revizor procijenio da postoje učinkovite kontrole, imati će više povjerenja u interne kontrole, te će revizijske dokaze koji su nastali unutar društva smatrati pouzdanijima. Ako su kontrole neučinkovite odnosno postoje nedostaci, revizor će u tim uzeti iskusnije revizore, na kraju razdoblja će provesti više revizijskih postupaka nego što će to činiti u međurazdoblju, temeljem dokaznih postupaka prikupiti će više revizijskih dokaza, te će izmijeniti vrstu, vremenski raspored ili obujam revizijskih postupaka za provedbu.

Dokazni analitički postupci su postupci kojima se pouzdano može predvidjeti ukupna svota toka transakcija na temelju raspoloživih dokaza. Takvo očekivanje uspoređuje se sa stvarnim iznosom u računovodstvenim evidencijama, te se lako prepoznaje opseg svakog pogrešnog prikazivanja. U nekim slučajevima, ako je procijenjeni rizik za određenu tvrdnju nizak, revizor može čak i bez razmatranja povezanih kontrola, utvrditi da su i sami dokazni analitički postupci dovoljni kao revizijski dokaz.

Budući da je cilj revizora oblikovanjem određene revizijske reakcije dobiti dokaze koji se odnose na procjenu rizika on će za primjerice poziciju zaliha učiniti sljedeće: postupcima revizije želi dokazati postojanje zaliha i zbog toga će testirati stavke evidentirane na stanju zaliha, tim postupkom umanjiti će rizik pojavljivanja zaliha na stanju koje ne postoje. Zatim će testom potpunosti zaliha testirati ima li stavki zaliha koje nisu navedene na stanju, te dodatnim testiranjem narudžbi nabave robe i kontrola koje ublažavaju rizik nedostajućih zaliha dobiti revizijski dokaz koji će biti prikladan za smanjivanje rizika značajnog pogrešnog prikazivanja na prihvatljivo nisku razinu.

Za određivanje opsega revizijskog postupka važna je značajnost za provedbu, procijenjeni rizik i stupanj uvjerenja koji revizor planira dobiti. Ako je rizik značajnog pogrešnog prikazivanja velik onda će i opseg revizijskih postupaka rasti, ali revizor treba imati na umu da će povećanje opsega revizijskih postupaka imati smisla samo ako je postupak za specifični rizik relevantan, a za to je potrebna profesionalna prosudba revizora.

11.1. Primjeri opsega i vrste revizijskih postupaka za potraživanja s različitim razinama procijenjenog rizika.

11.1.1. Potraživanja s niskom razinom procijenjenog rizika

Potraživanja s niskom razinom procijenjenog rizika zahtijevaju dokazne postupke koji će biti dostatni u odnosu na procijenjeni rizik. Dokazni postupci obuhvatiti će uobičajene testove detalja i/ili jednostavne analitičke postupke, koji su često u reviziji uključeni u standardni revizijski program potraživanja.

11.1.2. Potraživanja sa umjerenom razinom procijenjenog rizika

Ovdje se dokazni postupci također smatraju dostatnim revizijskim postupkom, a provode se radi bavljenja specifičnim rizicima u odnosu na postojanje potraživanja, primjerice kod rizika prijevare i radi smanjivanja procijenjenog rizika na prihvatljivo nisku razinu. Uz obavljanje dokaznih postupaka alternativno se može provesti i test operativne učinkovitosti ako društvo subjekt ima interne kontrole.

11.1.3. Potraživanja s visokom razinom procijenjenog rizika

Visoka razina procijenjenog rizika zahtijeva veći opseg revizijskih postupaka, pa će u ovom slučaju biti potrebno provesti dokazne postupke i testove kontrola odnosno kontrolu operativne učinkovitosti. Dokazni postupci se rade s istim ciljem kao u prethodna dva slučaja, dok se testovi kontrola provode zbog smanjenja rizika i smanjenja potrebne veličine uzorka za test detalja. Kombinacijom dokaznih postupaka i testova kontrole procijenjeni rizik svesti će se na prihvatljivo nisku razinu.

12. UTVRĐIVANJE POTPUNOSTI PLANA REVIZIJE

U svrhu utvrđivanja potpunosti revizije, revizor mora razmotriti da li se bavio određenim čimbenicima na odgovarajući način, a neka od njih su:

- jesu li dokazni postupci obavljeni za sve značajne klase transakcija, stanja računa i objave,
- potreba provedbe postupka eksternih konfirmacija,
- mogućnost korištenja dokaza dobivenih iz prethodnih razdoblja, kao što je npr. test operativne učinkovitosti kontrola koji nije potrebno raditi svake godine, nego svaku treću reviziju,
- potreba za stručnjakom iz nekog drugog područja osim računovodstva ili revizije, a u svrhu prikupljanja dostatnih i primjerenih dokaza,
- jesu li provedeni dokazni postupci usklađivanja financijskih izvještaja s računovodstvenim evidencijama, te ispitivanje knjiženja u dnevnik i drugih usklađenja koji su provedeni za vrijeme pripreme financijskih izvještaja,
- jesu li za svaki značajan rizik oblikovani i obavljeni dokazni postupci,
- jesu li ažurirani dokazi dobiveni testiranjem u međurazdoblju.

Priopćavanje plana revizije menadžmentu je korisno jer se često dogodi da su potrebne manje izmjene plana radi vremenskog rasporeda i lakše provedbe nekih postupaka, ali pritom nije potrebno razgovarati o točnoj vrsti i opsegu planiranih postupaka, niti će revizor to mijenjati ili smanjiti na zahtjev menadžmenta, jer s druge strane iznošenje takvih detalja mogu kompromitirati učinkovitost revizije, ograničiti djelokrug i postupke revizije učiniti predvidljivima. U prilog navedenome govori potreba da se u izvođene postupke uključi element nepredvidljivosti, zbog primjerice reagiranja na rizik značajnog pogrešnog prikazivanja zbog mogućnosti prijevare. Primjer takve neizvjesnosti je posjet lokacijama na kojima se provodi inventura. Ako dođe do značajne promjene plana menadžment i osobe zadužene za upravljanje treba izvijestiti o tome.

13. ZAKLJUČAK

Svi poslovni subjekti obveznici primjene Zakona o računovodstvu, dužni su voditi poslovne knjige i sastavljati godišnje financijske izvještaje. Financijski izvještaji trebaju biti fer i istinito prikazani, o čemu revizor treba postupkom revizije dobiti razumno uvjerenje. Razumno uvjerenje ne znači da revizor daje uvjerenje da su financijski izvještaji 100% točni, nego daje razumno uvjerenje da podaci u financijskim izvještajima nisu značajno pogrešno prikazani.

Tri su temeljna koncepta o kojima revizor za vrijeme planiranja i provođenja revizije mora voditi računa, a to su značajnost, revizijski rizik i revizijski dokazi. U ovome radu autor je prikazao kako i na koji način spomenute komponente utječu jedna na drugu, te obrazložio izmjene tijekom revizije od strane revizora, a odnose se na otkrivanje novih informacija ili eventualne promjene u razumijevanju subjekta i njegovog poslovanja, kada revizor treba izmijeniti svotu značajnosti za financijske izvještaje.

U fazi planiranja revizije, kada i ako je to moguće, potrebno je odrediti vrstu i opseg revizijskih postupaka, zbog mogućnosti dogovora o pristupu koji će se koristiti. Samim time izbjeci će se rizik da revizijske postupke oblikuju manje iskusni zaposlenici ili da zbog manje iskustva koriste postupke iz prethodne godine, a koji ne bi trebali biti primijenjeni u tekućoj godini zbog možebitnih promijenjenih okolnosti poslovanja. Korištenje analitičkih postupaka jednako je važno na početku revizije kao postupak procjene rizika, tijekom revizije kao analiza odstupanja u podacima i na kraju revizije da se utvrdi jesu li financijski izvještaji u skladu s revizorovim razumijevanjem društva ili da se otkrije neprepoznati rizik pogrešnog prikazivanja zbog prijevare.

Vežano uz revizijske postupke važno je da se odnose na uzroke procijenjenih rizika i da se izaberu postupci koji se odnose na višestruke radnje jer su tada revizijski postupci najučinkovitiji i time se smanjuje potreba za testovima detalja. Primjerice, prilikom pregledavanja računa zbog utvrđivanja je li isti odobren (test kontrola) može se odmah provjeriti je li transakcija pravilno evidentirana u računovodstvu (test detalja). Kada postoji učinkovita interna kontrola treba testirati operativnu učinkovitost, jer ako je interna kontrola učinkovita smanjiti će se obim posla odnosno revizijskih postupaka. Također se u područjima niskog rizika može smanjiti potreba provođenja dokaznih postupaka.

Koncept značajnosti primjenjuje se na razini financijskih izvještaja kao cjeline, te za određene klase transakcija, računa i objava. Uz dva navedena koncepta značajnosti određuje se značajnost za provedbu u dvije razine, jedna je za financijske izvještaje kao cjeline, a druga razina određuje se za provedbu revizije na određenim klasama transakcija, stanja računa i objava, te na taj način ustvari imamo 4 razine značajnosti, kojima revizor osigurava sigurnosni prostor za sva moguća neotkrivena pogrešna prikazivanja. Ovisno o kombinaciji značajnosti i revizijskog rizika definiraju se revizijski postupci. Autor je kroz istraživanje i pisanje ovog rada spoznao i na kraju zaključio, da će opseg revizijskih postupaka biti veći što je veći revizijski rizik, a prag značajnosti će u tom slučaju biti niži. Slika 3. vrlo dobro dočarava tu povezanost triju komponenti koje su vrlo važne u reviziji financijskih izvještaja.

14. LITERATURA

1. Međunarodni računovodstveni standardi (2009). Hrvatska revizorska komora,http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/1_KB-za-CIP-124.pdf, pristupljeno 05.08.2018.
2. Međunarodni računovodstveni standard 315, (2015). Zagreb: Hrvatska revizorska komora,[http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/2015_MRevS%20315%20\(izmijenjen\)_final.pdf](http://www.revizorska-komora.hr/pdf/MRevS/2015_MRevS%20315%20(izmijenjen)_final.pdf), pristupljeno 05.08.2018.
3. Messier Jr, W.F. (1998). Revizija-priručnik za revizore i studente, Zagreb: Faber & Zgombić Plus
4. Mijoč, I. (2015). Određivanje značajnosti kod revizije financijskih izvještaja, RRiF 8/15, pristupljeno
5. Roška, V. i Grabić, B. (2015). Kriteriji za izračun značajnosti u reviziji financijskih izvještaja, RRiF 10/15
6. Tušek, B. i Žager, L. (2006). Revizija, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
7. Zakon o reviziji, Narodne novine 127/17.
8. Wagner, A. (2017/2018) Vježbe s predavanja

15. POPIS SLIKA I TABLICA

Slike

Slika 1: Prikaz značajnosti i buffera, str.10

Slika 2: Opseg pogrešnih prikazivanja, str.11

Slika 3: Procjena rizika, str.29

Slika 4: Odnos koncepta značajnosti, rizika revizije i revizijskih dokaza, str.34

Slika 5: Reakcije na rizike na dvije razine, str.37

Tablice

Tablica 1: Izračun značajnosti na temelju kriterija dobiti prije oporezivanja, str.8

Tablica 2: Financijske informacije za procjenu značajnosti poslovnog subjekta Meri d.o.o., str.16

Tablica 3: Tablica faktora značajnosti, str.17

Tablica 4: Raspored značajnosti korištenjem relativne vrijednosti računa, str.18

Tablica 5: Kvantitativni pristup rasporedu značajnosti, str.20

Tablica 6: Usporedba dva pristupa rasporeda značajnosti, str.22